

*Ю. С. Ребрик, Севастопольський інститут банківської справи
Української академії банківської справи НБУ,
С. А. Штанько, аспірант,
ДВНЗ “Українська академія банківської справи НБУ”*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ БАНКУ

Сучасна світова система господарювання та процеси, що в ній протікають, через фінансові канали трансмісії глобальних кризових явищ, значним чином впливають на економічну ситуацію в Україні. Потенційні негативні наслідки, пов'язані з можливістю розгортання другої фази світової фінансової кризи, підсилюються наявністю системних протиріч в національній економіці. Наслідком цього є зниження рівня ліквідності банків України, що підриває довіру до них з боку населення та інвесторів. Виходячи з того, що кризи ліквідності у вітчизняній банківській системі набули систематичного характеру, можна констатувати, що існуючі на сьогодні методи та моделі управління ліквідністю характеризуються низькою ефективністю. З огляду на це, необхідність вирішення проблем, пов'язаних із розробкою науково-методичних підходів щодо попередження та подолання кризи ліквідності банку, набуває значної актуальності.

Виходячи із сучасної концепції антикризового управління та з метою забезпечення принципу комплексності, антикризове управління ліквідністю доцільно розглядати з позиції системно-процесного підходу. Так, з позиції системного підходу, антикризове управління ліквідністю – це складна структурно-функціональна цілісність, складові якої упорядковані таким чином, що здійснюється управлінський вплив керуючої підсистеми на керовану підсистему через механізм превентивного і реактивного антикризового управління.

Керуючу підсистему слід розглядати у нерозривній єдності суб'єктів антикризового управління ліквідністю банку та їх параметрів, що через механізм управління впливають на керовану підсистему. Чіткий розподіл функцій, повноважень та обов'язків забезпечить уникнення конфліктних ситуацій і їх дублювання, наявність науково обґрунтованої системи принципів управління дозволить формувати правила поведінки суб'єктів управління, зв'язки субординації та координації створюють налагоджений механізм прийняття управлінських рішень.

Ураховуючи значний рівень мінливості на фінансових ринках, що негативно впливає на ліквідність банку, формування системи антикризового управління ліквідністю повинно здійснюватися базуючись не лише на досвіді ведення банківського бізнесу в умовах кризи, але й

мати наукове підґрунтя, в основі якого лежить сукупність принципів, що регулюють норми поведінки суб'єктів управління.

Керовану підсистему слід розглядати з позиції дворівневого об'єкту антикризового управління ліквідністю банку, що складається з операційної ліквідності та урівноважуючого потенціалу ліквідності, використання якого відбувається з метою регулювання дефіциту операційної ліквідності.

Механізм антикризового управління ліквідністю доцільно формувати з позиції сукупності взаємопов'язаних підсистем, а саме: цільової, функціональної, забезпечення та “зворотного зв'язку”. Ураховуючи те, що цільова підсистема є базою для визначення напрямів діяльності, організаційної структури, задач та інструментарію управління, а відсутність цілей обумовлює неефективність діяльності банку – все це свідчить про високий рівень значущості даної підсистеми. Цілі повинні будуватися виходячи із можливостей банку (фінансові, матеріально-технічні, кадрові тощо), узгоджуватися із загальною стратегією діяльності банку, відповідати реальним умовам діяльності і забезпечувати ефективність здійснення антикризового управління ліквідністю банку.

Обов'язковою умовою адекватного функціонування механізму антикризового управління ліквідністю банку є наявність підсистеми забезпечення, у тому числі методичного (сукупність методів та інструментів, за допомогою яких здійснюється вплив керуючої підсистеми на керовану), інформаційного (сукупність взаємопов'язаних елементів, що забезпечують збір, обробку інформації та формування висновків, і дають можливість оперативно приймати необхідні управлінські рішення), матеріально-технічного (основні засоби та нематеріальні активи, необхідні для функціонування системи антикризового управління ліквідністю), кадрового (персонал з відповідним рівнем кваліфікації, а також сукупність засобів, що сприяють підвищенню продуктивності їх праці), нормативно-правового (сукупність внутрішньобанківських положень, законодавчих і нормативно-правових актів України, що регулюють діяльність банку).

Підсистема “зворотного зв'язку” передбачає рух інформаційних потоків від суб'єкта прийняття рішень до суб'єкта їх виконання, і навпаки. З огляду на це, по каналах “зворотного зв'язку” від виконавців до менеджерів передається інформація про стан об'єкту управління, що дає можливість здійснювати поточний контроль за ним, вчасно виявляти відхилення і оперативно приймати управлінські рішення.

Варто зазначити, що функціональна підсистема відповідає за розробку та реалізацію процедур з моніторингу, планування, регулювання та контролю у контексті антикризового управління ліквідністю банку. Дана підсистема дає можливість розглядати антикризове управління ліквідністю банку як процесу. З огляду на це, з позиції процесного підходу, антикризове управління ліквідністю банку – специфічний і перманентний процес здійснення управлінського впливу на операційну ліквідність банку та урівноважуючий потенціал ліквідності, що включає в себе блоки превентивного і реактивного управління, необхідні для вчасного виявлення, профілактики і подолання кризи, відновлення ліквідності і виведення банку в режим звичайної діяльності.

Отже, глобалізаційні процеси в економіці та значна мінливість фінансових ринків, обумовлюють необхідність модернізації підходів до антикризового управління ліквідністю банку, зокрема, шляхом розгляду його з позиції системно-процесного підходу. Це забезпечить адекватне реагування на вплив деструктивних факторів за рахунок уникнення неузгодженості окремих елементів управління.

М. В. Романіка, О. О. Любіч, В. М. Домрачев,
Науково-дослідний фінансовий інститут
ДННУ “Академія фінансового управління”
Міністерства фінансів України, м. Київ

АНАЛІЗ ЗОВНІШНІХ ЗАГРОЗ ТА ОСНОВНИХ РИЗИКІВ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Ключовою умовою сталого економічного зростання України є забезпечення фінансової стабільності, яка потребує системного підходу до всіх складових фінансової системи у їх взаємодії в умовах суттєвого впливу зовнішніх факторів, породжених глобалізаційними процесами.

Поточний стан світових фінансів характеризується зростанням очікування другої хвилі кризи. Тому є актуальним оцінка впливу ризиків на економіку України.

Проникнення другої хвилі кризи в економіку України може відбуватися різним шляхом – через фондовий ринок, валютний ринок, банківський сектор, платіжний баланс, реальний сектор економіки, бюджет та боргові зобов'язання уряду і корпоративних структур.

Посилення кризи в Європі загрожує скороченням обсягу інвестицій в Україну, відтоком валюти, подорожчанням позик, ускладненням рефінансування зовнішньої заборгованості тощо.